

NOTAT til Folketingets Retsudvalg

København, 16. april 2010

amnesty
international

Om L 164 – forslag til lov om ændring af straffeloven, m.fl. - om nedsættelse af den kriminelle lavalder til 14 år.

Den 15. april 2010 førstebehandlede Folketinget et forslag om at nedsætte den kriminelle lavalder fra 15 år til 14 år.

Det fremgår af justitsministerens skriftlige fremsættelse af 17. marts 2010, at formålet med at nedsætte den kriminelle lavalder til 14 år er, at de 14-årige skal behandles efter de samme regler, som de 15-17-årige – fordi de unge skal mødes med fasthed og konsekvens, og dette – anfører regeringen – sker bedst inden for det strafferetlige system.

Forslaget er betænkeligt derved, at det går imod selve formålet og hensigterne med FN's Børnekonvention, som Danmark har undertegnet. Lovforslaget er et afgørende brud med den forståelse af konventionen, som Danmark traditionelt har været fortaler for: At sætte hensynet til barnets tarv først – og det vil især sige: Tage hensyn til børns særlige forudsætninger og behov på en sådan måde, at lovgivningen kan forventes at virke efter sin erklærede hensigt.

Med nærværende lovforslag vil man straffe mindreårige som voksne, selv om tidligere tiders erfaringer med ungdomsfængsler viser, at fængselsstraf til børn og unge ikke virker kriminalitetsdæmpende, men snarere som udklækningsanstalter for unge kriminelle.

GENERELLE BEMÆRKNINGER

1 Forholdet til FN's Børnekonvention.

Forslaget om at nedsætte den kriminelle lavalder til 14 år for at kunne møde børnene med "fasthed og konsekvens – inden for det strafferetlige system" bryder afgørende med hele grundtanken og hensigterne bag Børnekonventionen, som Danmark traditionelt har støttet og været fortaler for.

Børnekonventionens artikel 3, foreskriver, at "I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige myndigheder eller private institutioner for social velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, **skal barnets tarv komme i første række.** (Vores udhævning).

Artikel 3, stk. 2, nævner videre, at "deltagerlandene påtager sig at sikre barnet den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for det trivsel...[...]"

I forhold til konventionens krav om, at alle foranstaltninger skal være begrundet i *barnets tarv* må spørgsmålet om at nedsætte den kriminelle lavalder forstås som et krav om, at *en nedsættelse af lavalderen vil være gavnlige for børn og unge i Danmark* i den forstand, at den kan hjælpe dem til at holde sig ude af kriminalitet og vokse op og få en velfungerende tilværelse som aktive og lovlige samfundsborgere.

Forpligtelsen i artikel 3, stk. 2, om at sikre *beskyttelse og omsorg* må forstås som et krav om, at foranstaltninger over for børn, som har begået kriminalitet, ikke blot bare kan have til formål at udvise *fasthed og konsekvens*, men tværtimod stedse holde fast i, at børn har særlige behov og særlige rettigheder, som skal tilgodeses – fordi de er børn. Og det er også i dette lys – at børn ikke er små voksne – man skal forstå Børnekonventionens forbud mod, at børn sidder varetægtsfængslet eller afsoner fængselsstraffe sammen med voksne.

Siden forslaget blev fremsat, har børnesagkyndige, kriminologer, sociologer og fængselspersonalets organisationer frarådet, at man nedsætter den kriminelle lavalder til 14 år. Al erfaring viser, at fængselsstraffe skader børn og unge, siges det samstemmende. Fængselsstraffe risikerer at gøre børn og

unge til kriminelle voksne, er den overordnede konklusion.

På den baggrund finder Amnesty International det tvivlsomt, om lovforslaget er i overensstemmelse med FN's Børnekonvention.

KONKRETE BEMÆRKNINGER

Om nedre grænser for den kriminelle lavalder.
FNs Børnekomité har gentagne gange udtalt, at selv om konventionen ikke indeholder faste, nedre aldersgrænser, så bør staterne stedse stræbe efter at sætte den så højt som muligt. Når det har været hævdet, at komiteen har udtrykt sig på en måde, som kan fortolkes som støtte til, at Danmark sætter den kriminelle lavalder *ned*, er det ikke loyal gengivelse af komiteens anbefalinger. Alderen 14 har været nævnt af komiteen i forhold til lande, som ikke har haft nogen kriminel lavalder eller en kriminel lavalder på 5-9 år.

Om fængsling af mindreårige.

Børnekonventionens artikel 37,(b) pålægger staterne at sikre, at frihedsberøvelse anvendes som *sidste udvej* og *kortest mulige tidsrum*.

Børnekonventionens artikel 37, (c), pålægger staterne at sikre, at børn, der frihedsberøves, *holdes adskilt fra voksne*.

Som det også er nævnt i den Supplerende NGO-rapport af maj 2009 – til den danske regerings fjerde periodiske rapport til FN's Komité for Barnets Rettigheder (Børnekomiteen), er det et problem, at den danske lovgivning fortsat giver mulighed for at unge i alderen 15-17 år kan anbringes i varetægtsfængsler, som også anvendes til frihedsberøvelse af voksne. Efter de gældende regler skal børn og unge *som udgangspunkt* anbringes i særlige institutioner, det såkaldte varetægtssurrogat, men op mod halvdelen af alle under 18 år, som idømmes ubetinget fængselsdom eller ungdomssanktion, har været anbragt i et

arresthuse for voksne under *hele eller dele af varetægtsfængslingen*.

Begrundelsen for at anbringe 15-17-årige i arresthuse, selv om det indebærer, at de unge er frihedsberøvet sammen med voksne indsatte (skønt i placeret i bestemte afdelinger for sig selv), er, at der ikke er den fornødne kapacitet på de lukkede institutioner, hvor de unge efter lovens udgangspunkt skal anbringes.

Når også 14-årige kan frihedsberøves efter strafferetsplejens regler, vil mangelen på særlige institutionspladser til unge blive endnu større og betyde, at endnu flere unge under 18 år anbringes sammen med voksne varetægtsarrestanter, i strid med Børnekonventionens artikel 37¹.

Sænkes den kriminelle lavalder til 14 år, vil børn på 14 år, i stedet for pædagogiske foranstaltninger, kunne anbringes i Vestre Fængsel på samme måde, som det sker for 15-17-årige i dag.

En vedtagelse af lovforslaget vil dermed i endnu højere grad få Danmark på kollisionskurs med Børnekonventionen og udsætte endnu flere børn og unge for en kriminel påvirkning fra voksne kriminelle – i strid med det erklærede formål med lovforslaget.

FN's Børnekomité har eksamineret Norge – som på mange måder ligner Danmark i sin lovgivning om børn - og i sin udtalelse fra januar 2010 udtalt betydelig kritik af den norske praksis – for nøjagtigt de samme problemer med frihedsberøvelse af børn og unge, som Danmark har. Det må forventes, at kritikken af Danmark vil blive endnu stærkere,

¹ Landets arresthuse er forældede og konstruerede på en måde, som indebærer, at den varetægtsfængslede reelt er alene (uden samvær med andre) omkring 23 timer i døgnet – dvs. er anbragt i de facto isolation. Varetægtsfængslerne er på grund af deres utidssvarende indretning oftest mere belastende at opholde sig i end afsoningsanstalterne, hvor man anbringer personer, som er fundet skyldige i kriminalitet.

når den nuværende praksis kommer til også at omfatte 14-årige.

De tidsmæssige grænser for varetægtsfængsling af børn og unge under 18 år.

Efter retsplejeloven gælder der to tidsgrænser for varetægtsfængsling – henholdsvis 4 og 8 måneder afhængigt af strafferammen for den kriminalitet, som den unge er mistænkt for. Grænserne kan dog fraviges, hvis der foreligger helt særlige omstændigheder. Disse regler kan efter Amnesty's opfattelse føre til helt urimelige resultater.

Fremover vil disse muligheder for meget langvarig varetægtsfængsling også omfatte 14-årige og uddybe Danmarks konflikt med Børnekonventionen.

Amnesty International skal generelt fraråde, at man sænker den kriminelle lavalder til 14 år, da det vil forstærke de problemer, som Danmark allerede har med at frihedsberøve børn og unge under 18 år i strid med Børnekonventionen.

Vælger Folketinget alligevel at sænke den kriminelle lavalder, skal Amnesty International anbefale, at man ikke lader loven træde i kraft, før der er tilvejebragt de nødvendige institutionspladser særligt til børn og unge, så man undgår at anbringe børn og unge i arresthuse og fængsler beregnet for – og sammen med – voksne indsatte.

Amnesty International, den 16. april 2010.